

INCIDENTEN; IMPACT EN VOORZORG

Een peiling bij het burgerpanel Midden- en
West-Brabant

Inhoudsopgave

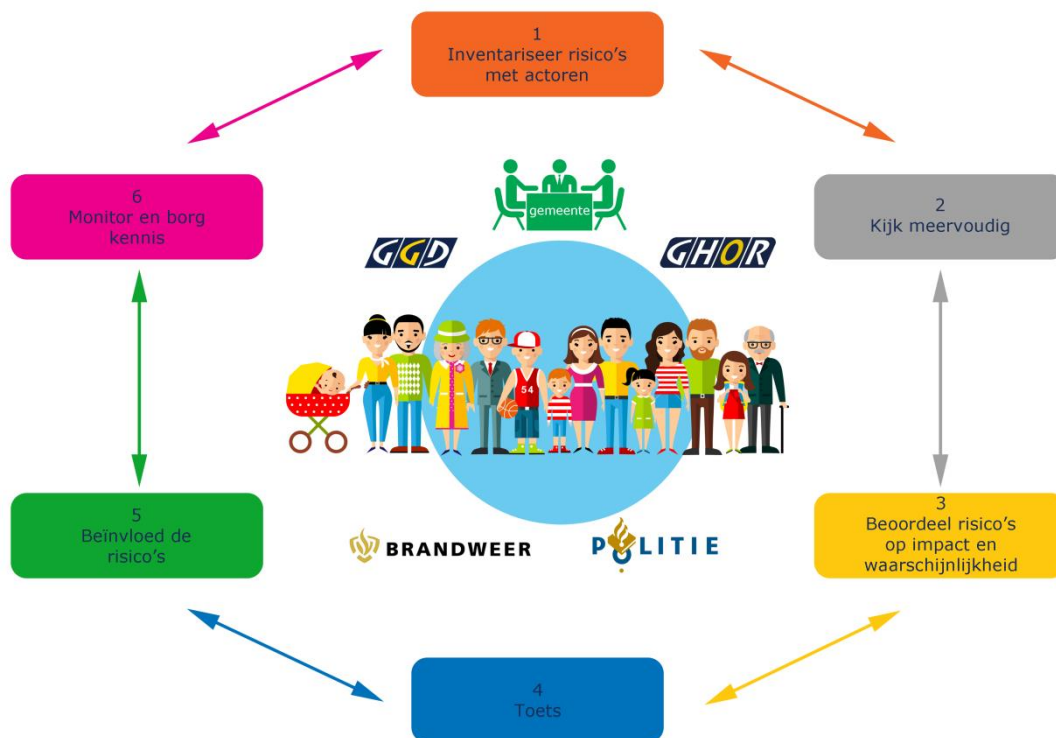
Inleiding.....	1
Aanleiding thema	2
Burgerperspectief onderbelicht	3
Meervoudige blik.....	3
Doel	4
Vraagstelling	4
Onderzoeksmethode	5
Ontwikkeling van vragenlijst.....	5
Afbakeningen en definities	5
Gesprekken met experts en testen vragenlijst	6
Onderzoeksgroep	6
Resultaten.....	9
Zorgen over incidenten.....	9
Zorgen over gevolgen incidenten	11
Voorzorgsmaatregelen.....	12
Kennis opdoen	12
Praktische maatregelen treffen	14
Praktische zaken aanschaffen.....	15
Afspraken maken eigen veiligheid en directe omgeving	16
Visie op verantwoordelijkheden	19
Overheid	19
Eigen verantwoordelijkheid	20
Gedeelde verantwoordelijkheid.....	21
Conclusies	22
Dankwoord	24
Literatuur	25
Bijlage	26

Inleiding

In de Strategische Agenda van de VRMWB zijn 'informatie gestuurde veiligheid' en 'weerbare samenleving' opgenomen als speerpunten. Daarnaast is er aandacht voor "het stimuleren van een veiligheidscultuur, via samenredzaamheid, goed nabuurschap (bedrijfsleven-omgeving) en sociale media bij het informeren van de bevolking" in het beleidsplan 2015-2019. De bevolking wordt hierbij uitgedaagd vooral ook zelf preventieve maatregelen te nemen en alert te zijn op het verbeteren van de veiligheid.

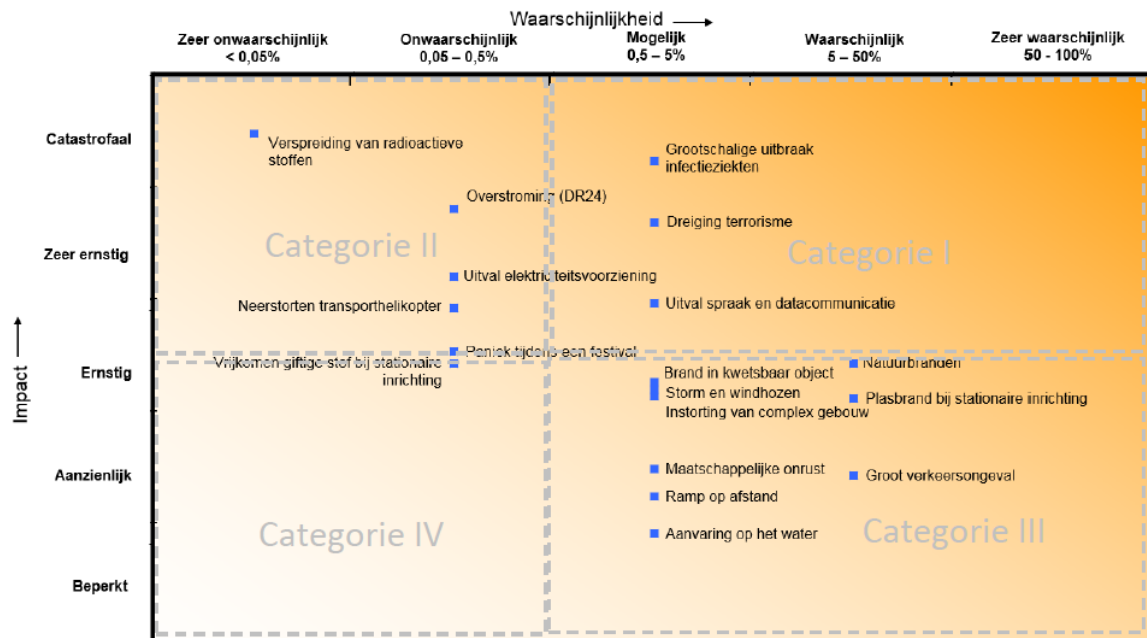
In de Veiligheidsdirectie hebben de gezamenlijke partners van de VRMWB afgesproken om o.a. via onderzoek bij burgers de risicobeleving bij veiligheid in relatie tot gezondheid in kaart te brengen. We doen dat onder meer aan de hand van een kalender van actuele thema's die passen bij de speerpunten van de VRMWB.

Dit panelonderzoek maakt onderdeel uit van het activiteitenplan en de opdracht 'Veiligheidsmonitoring', waarbij de samenwerkende partners van de Veiligheidsregio de onderstaande cyclus van activiteiten met elkaar en vooral ook met de burgers samen, doorlopen.

Aanleiding thema

De risico's voor de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant zijn in kaart gebracht in een risicodiagram (Regionaal-Risicoprofiel VRMWB, 2015).

Risicodiagram Veiligheidsregio Midden – West-Brabant, 2015

Regionale risico's kunnen van invloed zijn op de gezondheid en de veiligheid in huis. Het is belangrijk dat burgers goed voorbereid zijn op de impact van regionale risico's (incidenttypen) op de gezondheid en veiligheid in huis. Regionale risico's kunnen bijvoorbeeld een hoge impact hebben door (Regionaal-Risicoprofiel VRMWB, 2015):

- **Aantasting van de integriteit van het grondgebied;** zoals verspreiding van chemische stoffen, wateroverlast/overstroming, natuurbranden en uitval elektriciteitsvoorziening.
- **Verstoring van het dagelijks leven;** zoals grootschalige uitbraak infectieziekten, dreiging terrorisme en overstroming.
- **Sociaalpsychologische impact:** zoals grootschalige uitbraak infectieziekten en uitval spraak- en datacommunicatie.

Regionale risico's d.w.z. de risico's met een hoge impact op bovengenoemde gebieden zijn bijvoorbeeld:

- overstroming,
- uitval elektriciteitsvoorziening,
- uitval spraak- of datacommunicatie,
- storm en windhozen,
- verspreiding van chemische stoffen,
- natuurbranden.

Het is van belang dat burgers zich bewust zijn van de risico's op dergelijke incidenten en dat burgers voorbereid zijn op de gevolgen van incidenten voor de gezondheid en veiligheid en deze kunnen beperken.

Burgerperspectief onderbelicht

Vanuit professioneel perspectief is er veel aandacht voor veiligheid en gezondheid bij incidenten in de vorm van handreikingen en adviezen. Op de website van de VRMWB is er veel informatie beschikbaar over de regionale risico's. Per risico staat omschreven wat men als burger kan doen om zich voor te bereiden, wat de overheid doet en wat de burger kan doen in geval van een incident. Via diverse andere online kanalen is informatie te vinden om burgers te informeren en voor te bereiden op een incident, bijvoorbeeld via de websites ['Wat doe je'](#), [Crisis](#) en [Vooropletters](#).

Echter, het burgerperspectief op de impact van en de voorzorgsmaatregelen op incidenten is nog onderbelicht. Landelijk zijn er enkele onderzoeken uitgevoerd, zoals meerdere deelonderzoeken over (fysieke, vrijwillige en onvrijwillige) risico's en verantwoordelijkheden (TNS Nipo, 2012). Daarnaast zijn er in andere regio's onderzoeken gedaan, zoals in de regio Utrecht over wat burgers verwachten van risicocommunicatie door de overheid (Crisislab, 2011). Naar het burgerperspectief op de beleving van regionale risico's in de regio Midden- en West-Brabant is slechts beperkt onderzoek gedaan. In 2010 is via het Brabantpanel onderzoek gedaan naar risicobeleving, informatiebehoefte en -beoordeling (Actorion Communicatie, 2010). Een vervolgonderzoek in 2014 ging specifiek in op de risicobeleving van Brabanders (PON, 2014). In de afgelopen jaren zijn de mogelijkheden van risicocommunicatie veranderd, waardoor er behoefte is aan recente gegevens.

Meervoudige blik

Door gebrek aan inzicht in het burgerperspectief ontbreekt bundeling van professioneel- en burgerperspectief, terwijl dit van belang is voor het creëren van draagvlak voor voorzorgsmaatregelen om gevolgen te beperken. De meervoudige blik op risico's, meervoudig vanuit de verschillende partners in de VRMWB én meervoudig omdat ook het burgerperspectief wordt betrokken, is een belangrijk streven van de VRMWB. Het gezamenlijke handelingsperspectief vanuit risicogerichtheid en zelf- en samenredzaamheid bij een incident, crisis of ramp, staat centraal in de doelen en het beleid van de VRMWB, zoals ook in onderstaand stappenplan en denkmodel aangegeven. Echter over het handelingsperspectief van burgers en wat zij zelf preventief doen om gevolgen van incidenten te beperken, is onvoldoende bekend. Ook hun mening over de verantwoordelijkheidsverdeling tussen henzelf en die van anderen, zoals gemeenten en hulpdiensten, is onbekend. In dit onderzoek hebben we een peiling gehouden bij het GGD burgerpanel uit Midden- en West-Brabant naar de impact van en de voorzorgsmaatregelen op incidenten, met specifieke aandacht voor het preventief gedrag van burgers en hun mening over de verantwoordelijkheidsverdeling.

Doel

De resultaten dienen inzicht te geven in het burgerperspectief op de impact van en de voorzorgsmaatregelen op incidenten ter advisering van: burgers zelf, gemeenten en samenwerkingspartners.

Vraagstelling

1. In welke mate en hoe beleven panelleden de impact van incidenten op de gezondheid en veiligheid?
2. In welke mate nemen panelleden maatregelen ter beperking van de impact van incidenten?
 - a) In welke mate zijn de panelleden voorbereid om zichzelf en hun directe omgeving in veiligheid te brengen bij een incident?
 - b) In hoeverre hebben de panelleden behoefte aan informatie over het beperken van de impact van incidenten?
3. Wat is de mening van panelleden over de eigen rol bij het nemen van voorzorgsmaatregelen voor veiligheids- en gezondheidsrisico's ten gevolge van incidenten afgezet tegen de rol van de overheid?

Onderzoeksmethode

Aangezien er geen vragenlijst beschikbaar is om de vraagstellingen van dit onderzoek te beantwoorden, hebben we deze ontwikkeld op basis van literatuur (zie referenties) en gesprekken met experts. We hebben vervolgens een proefversie van de vragenlijst uitgetest. Daarna hebben we de definitieve vragenlijst uitgezet bij het GGD burgerpanel. We beschrijven in deze paragraaf deze onderzoeksmethode en ook de kenmerken van de onderzoeksgroep.

Ontwikkeling van vragenlijst

De overheid heeft in het geval van een (grootschalig) incident ongeveer drie dagen nodig om de minimale voorzieningen, zoals de gas-, water- en elektriciteitsvoorziening, weer op gang te brengen. Het is daarom van belang dat burgers voorbereid zijn om 72 uur in huis door te brengen zonder hulp van buitenaf ([Noodpakket.nu](https://noodpakket.nu)). In het panelonderzoek wordt daarom specifiek in kaart gebracht in welke mate burgers zich bewust zijn van de impact van een incident op de woonomgeving en in welke mate burgers voorbereid zijn op een (onverwachts) langdurig verblijf in de woning of een evacuatie.

Dit panelonderzoek raakt de strategisch thema's weerbare samenleving en informatie gestuurde veiligheid. In het geval van incidenten is het van belang dat mensen weten hoe ze zichzelf en (kwetsbare) anderen in de directe omgeving in veiligheid kunnen brengen. Daarom is het belangrijk dat mensen zowel met hun huisgenoten als met hun burens afspraken maken over hoe ze elkaar kunnen bereiken en helpen en wie eventueel eerste hulp kan bieden ([VRMWB](https://www.vrmwb.nl)). Deze thema's worden tevens meegenomen in het panelonderzoek.

Afbakeningen en definities

Het onderzoek is op diverse vlakken afgebakend. Bovenal is er een specifieke focus op de ervaren impact van een incident en de mogelijke voorzorgsmaatregelen en verantwoordelijkheden. De impact wordt uitgevraagd door de zorgen te achterhalen, zowel de zorgen over het risico op een incident als de zorgen over de gevolgen van een incident voor de persoon en de persoonlijke eigendommen. De vragen over voorzorgsmaatregelen zijn uitgesplitst naar verschillende deelthema's, namelijk (1) kennis opdoen, (2) praktische maatregelen treffen, (3) praktische zaken aanschaffen en (4) afspraken maken over de eigen veiligheid en die van de mensen in de directe omgeving. Met betrekking tot het aanschaffen van praktische zaken wordt specifiek ingegaan op een noodpakket. Een noodpakket kan variëren van een basispakket tot een zeer uitgebreid pakket. In de vragenlijst worden de onderdelen van een noodpakket behandeld zoals omschreven in een Noodpakket DeLuxe van noodpakket.nu met daarbij de extra toevoeging van eten en drinken. Ten slotte wordt in de vraagstellingen niet gesproken van incidenten, maar van gebeurtenissen. Voor deze terminologie is gekozen om voor burgers de beschrijving eenvoudig te maken en mogelijke onrust te voorkomen. Deze keuze is gebaseerd op gesprekken met experts.

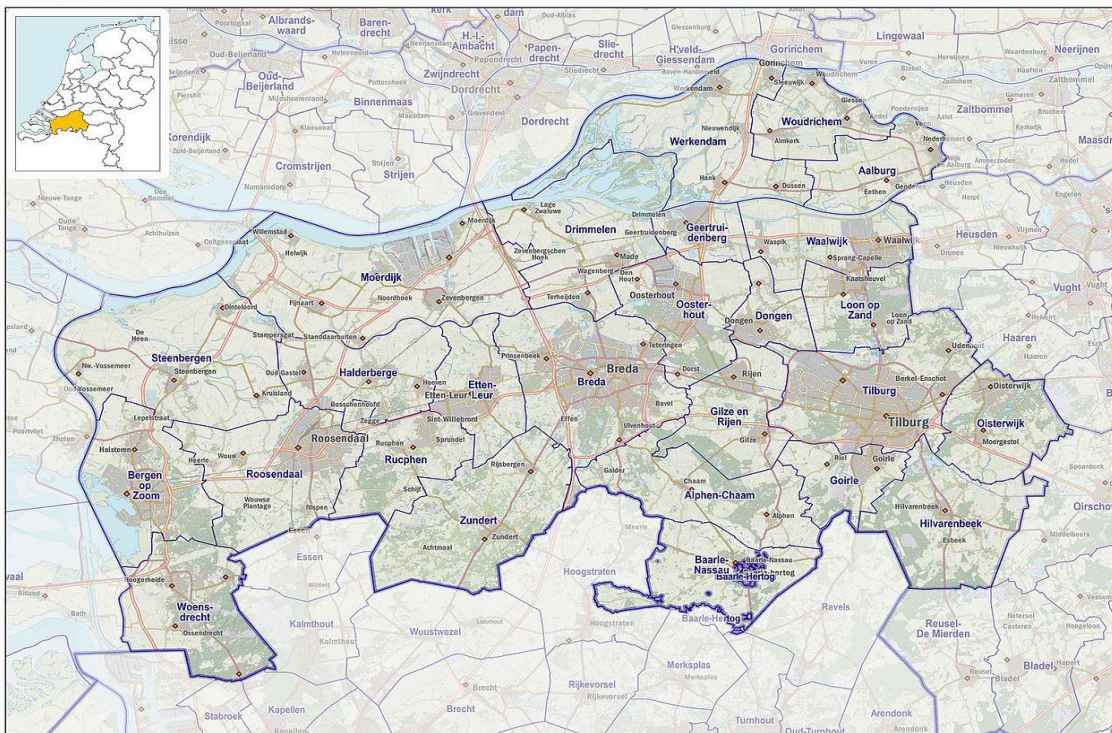
Gesprekken met experts en testen vragenlijst

De eerste uitwerking van de vragenlijst is getoetst in gesprekken met experts. De volgende experts zijn geraadpleegd; Ineke Welschen (VRMWB - Taskforce Veiligheid in Zorg), Daan van Eeden (VRMWB - samenredzaamheid), Marieke van Wijk (VRMWB - communicatie), Jacinta Jansing (Nederlandse Rode Kruis - burgerhulpverlening) en Nancy Oberije (Instituut Fysieke Veiligheid - samenredzaamheid). De gesprekken met de experts hebben vooral geleid tot aanscherping van relevante thema's en daarnaast tot enkele aanvullingen, zoals toevoeging van het incident cybercrime, uitbreiding van de vragen over zelf- en samenredzaamheid en aanvullingen op de voorzorgsmaatregelen.

We hebben de vragenlijst getest bij 4 proefpersonen van verschillende leeftijden en achtergronden. De proefpersonen hebben de vragenlijst digitaal ingevuld via het software pakket Survalyzer. Tijdens het invullen gaven de proefpersonen telefonisch feedback aan de onderzoeker. Op basis van de ervaringen van de proefpersonen zijn er diverse aanpassingen gedaan aan de vragenlijst, vooral met betrekking tot formulering van vragen en antwoorden. De formuleringen zijn vereenvoudigd en voorbeelden zijn toegevoegd.

Onderzoeksgroep

De definitieve vragenlijst is op 21 november 2017 via Survalyzer verspreid naar de leden van het GGD panel West-Brabant en op 22 november 2017 naar het GGD panel Hart voor Brabant. In Hart voor Brabant is een selectie gemaakt van de leden die in de gemeenten in Midden-Brabant wonen (zie kaartje *Figuur 1* *Figuur 1*). Via het systeem is na één week anoniem een herinnering verstuurd naar degenen die nog niet gereageerd hadden.

Figuur 1: Regio Midden- en West-Brabant

De GGD panels zijn gevormd door in de gezondheidsmonitor 2016 voor inwoners van 19 jaar en ouder te vragen of mensen bereid waren hun mailadres aan de GGD te geven voor panelonderzoek. Deze vraag is wederom gesteld bij de jeugdmonitor 2017 voor ouders van kinderen tot 12 jaar met als doel om de GGD panels uit te breiden. Op het moment van het panelonderzoek was de dataverzameling voor de jeugdmonitor nog in volle gang. Voor West-Brabant zijn de reeds bekende belangstellenden (657) voor het panelonderzoek tevens uitgenodigd voor deelname aan dit panelonderzoek. In Midden-Brabant is ervoor gekozen om de geïnteresseerden vanuit de jeugdmonitor pas toe te voegen aan het panel na afronding van de jeugdmonitor.

Als pilot is de vragenlijst tevens via de sociale mediakanalen van GGD West-Brabant (LinkedIn, Twitter en Facebook) verspreid. In tegenstelling tot bij het panelonderzoek over risicobeleving publieksevenementen waren de berichten niet gesponsord. Dit heeft geleid tot zeer beperkte respons van 2 deelnemers (ten opzichte van een respons van 122 op het gesponsorde bericht over de vragenlijst publieksevenementen). Hieruit concluderen we dat in het vervolg berichten via sociale media over deelname aan het panelonderzoek gesponsord moeten worden.

Survalyzer telt alleen compleet ingevulde vragenlijsten, totaal zijn dit er 2923. In de analyses en resultaten nemen we alle 3276 vragenlijsten mee, ook degenen waar soms een vraag een missende waarde heeft. In *Tabel 1* is de totale respons opgenomen.

Tabel 1: Responspercentage op basis van aantal (on)volledig ingevulde vragenlijsten over incidenten

	verzonden (#)	respons (#)	respons (%)
GGD West-Brabant	4027	2179 (volledig)	54%
(West-Brabant)		2460 (onvolledig)	62%
GGD Hart voor Brabant	1480	742 (volledig)	50%
(Midden-Brabant)		814 (onvolledig)	55%
Sociale media GGD West-Brabant	x	2	x

In bijlage 1 geven we een beschrijving van de kenmerken van de onderzoeksgroep die de vragenlijst over incidenten invulde in vergelijking met de inwoners van 19 jaar en ouder van de regio Midden- en West-Brabant. In de onderzoeksgroep zijn vrouwen lichtelijk oververtegenwoordigd (56,8% in de onderzoeksgroep ten opzichte van 50,7% in de bevolking). Voor de leeftijdsgroepen 35 t/m 49 jaar en 75 jaar en ouder weerspiegelt de onderzoeksgroep de bevolkingssamenstelling. Er is echter een oververtegenwoordiging in de onderzoeksgroep van 65-74-jarigen (31,7% ten opzichte van 14,3% in de bevolking) en juist een ondervertegenwoordiging van 19-34-jarigen (12,7% ten opzichte van 24,4%) en van 50 t/m 64-jarigen (19,3% ten opzichte van 26,5%). De ondervertegenwoordiging van 19-34-jarigen wordt ook in ander panelonderzoek (Hoogendoorn e.a., 2016) geconstateerd: de drukbezette groep ouders met jonge kinderen is minder geneigd deel te nemen aan panels. Ook is de bevolkingsgroep met een Nederlandse culturele achtergrond oververtegenwoordigd in de onderzoeksgroep (96,3% ten opzichte van 80,8%), in vragenlijst onderzoek is dit een bekend gegeven. Voor de meeste gemeenten geldt dat

deze conform de bevolkingsverdeling over de regio vertegenwoordigd zijn in de onderzoeksgroep, echter de twee grootste steden: Breda (12,2% ten opzichte van 16,5% in de bevolking) en Tilburg (9,5% ten opzichte van 19,5%) zijn enigszins ondervertegenwoordigd. Daarnaast is ook Waalwijk ondervertegenwoordigd (1,9% ten opzichte van 4,3%). Aan de andere kant zijn enkele (kleinere) gemeenten oververtegenwoordigd; Aalburg (2,4% ten opzichte van 1,1%), Alphen-Chaam (2,9% ten opzichte van 0,9%), Baarle-Nassau (1,5% ten opzichte van 0,6%) en Woudrichem (3,0% ten opzichte van 1,3%).

Bij het generaliseren van onderzoeksresultaten naar de bevolking van Midden- en West-Brabant moeten we met de over- respectievelijk ondervertegenwoordiging rekening houden, daar waar de antwoorden op de vragen over incidenten samenhangen met de achtergrondkenmerken. Over de gehele linie kunnen we stellen dat de onderzoeksgroep qua achtergrondkenmerken een redelijke afspiegeling is van de bevolking van 19 jaar en ouder in de regio Midden- en West-Brabant, hoewel we nog altijd rekening moeten houden met vertekening door selectieve non-respons. Bij de conclusies zullen we daarop in gaan.

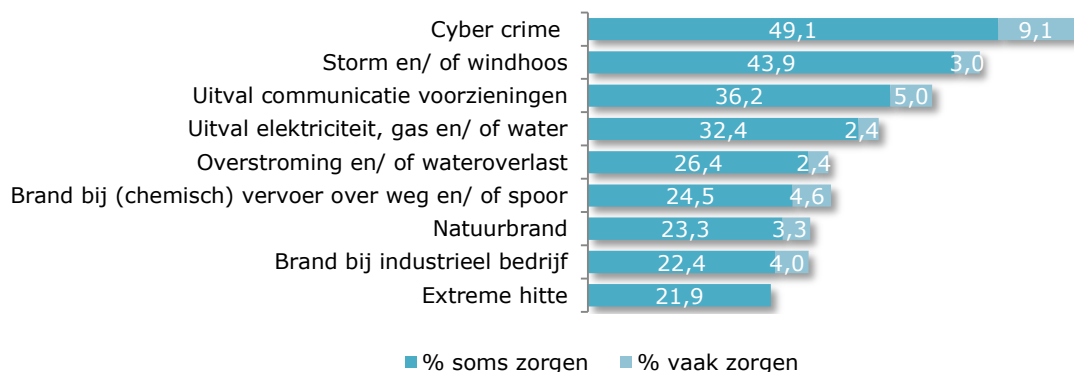
Resultaten

We beschrijven in dit hoofdstuk de resultaten op de verschillende vraagstellingen. Eerst gaan we algemeen in op de zorgen over incidenten en de gevolgen van incidenten. Vervolgens gaan we in op het thema voorzorgsmaatregelen. De voorzorgsmaatregelen zijn uitgesplitst naar verschillende deelthema's, namelijk (1) kennis opdoen, (2) praktische maatregelen treffen, (3) praktische zaken aanschaffen en (4) afspraken maken eigen veiligheid en directe omgeving. Ten slotte bekijken we de mening van mensen over hun eigen verantwoordelijkheid en de verantwoordelijkheid van de overheid. Binnen ieder (sub-)thema kijken we of er in bepaalde subgroepen meer zorgen zijn dan in andere.

Zorgen over incidenten

De grootste groep mensen maakt zich zorgen over het voordoen van een incident gerelateerd aan cybercrime. Van de totale onderzoeksgroep maakt 49,1% zich soms en 9,1% zich vaak zorgen over cybercrime. Ook over het voordoen van een storm en/ of windhoos (46,9%) en de uitval van communicatievoorzieningen (41,2%) maken veel respondenten zich soms of vaak zorgen. Een totaal overzicht van de zorgen van de onderzoeksgroep naar type incident staat in *Figuur 2*.

Figuur 2: Percentage mensen dat zich soms of vaak zorgen maakt over het voordoen van incidenten

Zorgen over het voordoen van incidenten hebben geen samenhang met geslacht. Ook het opleidingsniveau hangt hier niet mee samen, evenals de woonsituatie. Echter, leeftijd is van invloed op de zorgen over het voordoen van enkele incidenten (zie *Figuur 3 op volgende pagina*). Ten eerste nemen naarmate de leeftijd toeneemt de zorgen toe over:

- extreme hitte;
- uitval communicatie voorzieningen;
- uitval elektriciteit, gas en/ of water; en
- brand bij (chemisch) vervoer over weg en/ of spoor.

Ten tweede nemen de zorgen over een brand bij een industrieel bedrijf toe tot aan de leeftijdsgroep 50-64 jaar, daarna nemen de zorgen weer af. Ten slotte maken minder respondenten onder de 50 jaar (ongeveer 1 op de 5) zich zorgen over natuurbranden dan 50-plussers (ongeveer 1 op de 3).

De woongemeente is van invloed op de zorgen over overstroming en/of wateroverlast, brand bij industrieel bedrijf, brand bij (chemisch) vervoer en natuurbrand. Meer dan de helft van de respondenten woonachtig in Dongen (64,9%) en Werkendam (55,5%) maakt zich soms of vaak zorgen over overstroming en/of wateroverlast. Het minst maken woonachtigen in

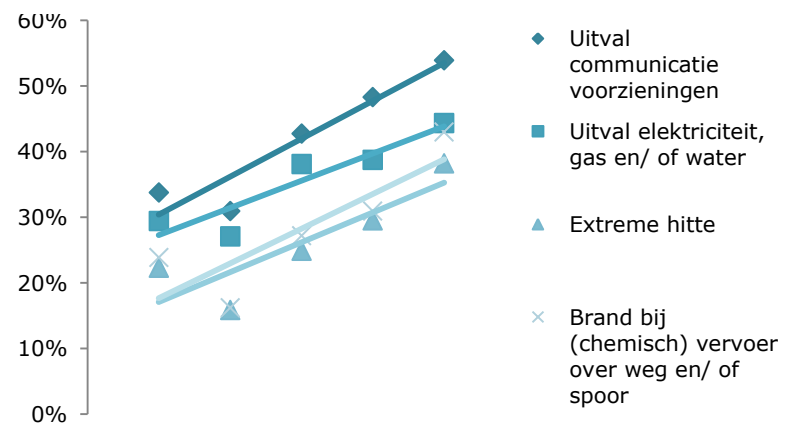
Hilvarenbeek zich hierover zorgen (11,0%). Het percentage dat zich zorgen maakt over een brand bij een industrieel bedrijf is het hoogst in Moerdijk (66,1%) en het laagst in Alphen-Chaam (8,7%). Ook over een brand bij (chemisch) vervoer over weg of spoor maken respondenten uit Moerdijk zich het meeste zorgen (54,3%). Wederom maken weinig inwoners uit Alphen-Chaam (11,9%) zich hierover zorgen, net als inwoners uit Aalburg (9,1%). Over het voordoen van natuurbranden maken vooral inwoners uit Woensdrecht (42,9%) zich zorgen. Hierover maken minder inwoners uit Aalburg (15,6%), Moerdijk (15,3%) en Woudrichem (13,2%) zich zorgen.

Ten slotte is er een duidelijke relatie zichtbaar tussen het meemaken van een bepaald type incident en het percentage mensen dat zich soms of vaak zorgen maakt over het voordoen van het betreffende type incident (zie Tabel 2). Ter illustratie uitval van communicatievoorzieningen; van de mensen die hiermee nooit te maken hebben gehad, maakt 26,8% zich soms en 2,5% zich vaak zorgen over het voordoen van uitval van communicatievoorzieningen. Van de mensen die de afgelopen 12 maanden te maken hebben gehad met uitval van communicatievoorzieningen maakt 43,9% zich soms en 8,7% zich vaak zorgen over het voordoen van deze uitval.

Tabel 2: Percentage mensen dat zich soms of vaak zorgen maakt over het voordoen van incidenten binnen de groep mensen die het incident in afgelopen 12 maanden of langer dan 12 maanden geleden of nooit heeft meegemaakt.

	% soms zorgen			% vaak zorgen		
	nooit	>12 maanden geleden	<12 maanden geleden	nooit	>12 maanden geleden	<12 maanden geleden
Cybercrime	47,8	61,4	53,5	7,7	16,7	25,4
Storm en/ of windhoos	35,6	49,0	53,2	2,3	3,5	3,4
Uitval communicatie voorzieningen	26,8	37,6	43,9	2,5	3,5	8,7
Uitval elektriciteit, gas en/ of water	27,9	33,1	42,7	1,6	2,7	3,6
Overstroming en/ of wateroverlast	21,7	35,5	43,6	1,3	3,9	9,5
Brand bij (chemisch) vervoer over weg en/ of spoor	23,9	37,5	55,6	4,2	17,0	11,1
Natuurbrand	20,2	40,1	41,8	3,1	3,6	10,4
Brand bij industrieel bedrijf	18,5	38,5	47,3	3,5	5,8	7,6
Extreme hitte	13,9	19,9	29,0	2,2	2,0	4,4

Figuur 3: Percentage mensen dat zich soms of vaak zorgen maakt over het voordoen van incidenten naar toename leeftijd

Zorgen over gevolgen incidenten

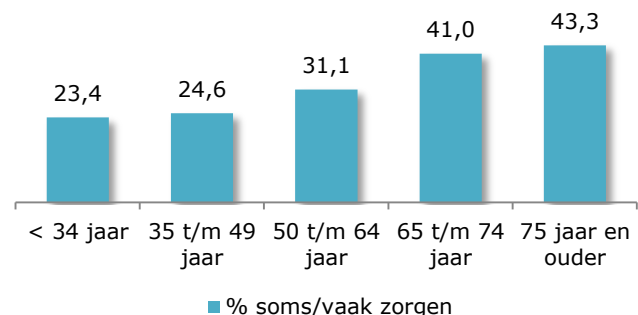
Van de onderzoeksgroep maakt bijna driekwart (72,1%) zich soms of vaak zorgen over gezondheidsproblemen als gevolg van een incident. Daarnaast maakt meer dan de helft van de respondenten zich soms of vaak zorgen over de volgende gevolgen van incidenten; schade aan andere persoonlijke eigendommen dan de woning (57,9%), schade aan woning (57,4%), beroving van geld door cybercrime (57,4%) en identiteitsmisbruik door cybercrime (56,7%). Mensen maken zich het minst vaak zorgen over uitval van openbaar vervoer (14,4%) als gevolg van een incident. Zie *Figuur 4* voor een uitgebreid overzicht van het percentage mensen dat zich soms of vaak zorgen maakt over gevolgen van incidenten.

Figuur 4: Percentage mensen dat zich soms of vaak zorgen maakt over gevolgen van incidenten

Zorgen over gevolgen van incidenten hebben weinig samenhang met opleidingsniveau en woonsituatie. Er is een lichte relatie met geslacht. Meer vrouwen dan mannen maken zich zorgen over onbereikbaar zijn voor de omgeving (27,1% ten opzichte van 20,2%) en over blootstelling aan giftige stoffen (41,2% ten opzichte van 35,3%). Met betrekking tot leeftijd zijn er enkele relaties zichtbaar. Van de onderzoeksgroep maken meer mensen van 75 jaar en ouder zich nooit zorgen over schade aan woning (60,8% ten opzichte van 42,6%) en schade aan (andere) persoonlijke eigendommen (54,3% ten opzichte van 42,1%) dan andere leeftijdsgroepen. Vooral bij uitval van verwarming of airco is er een sterk verband met leeftijd (zie *Figuur 5*).

Figuur 5: Percentage mensen dat zich soms of vaak zorgen maakt over de uitval van verwarming of airco als gevolg van een incident naar leeftijd

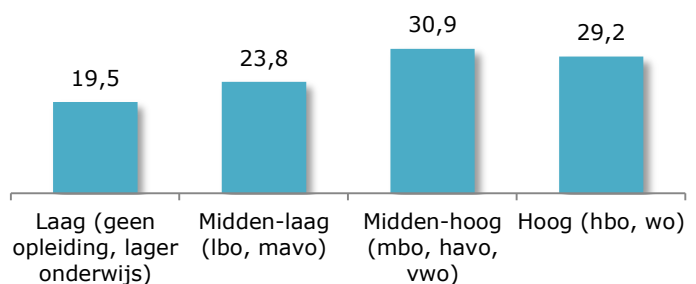
Vorzorgsmaatregelen

In de volgende paragrafen gaan we in op de verschillende deelthema's rondom voorzorgsmaatregelen, namelijk (1) kennis opdoen, (2) praktische maatregelen treffen, (3) praktische zaken aanschaffen en (4) afspraken maken over de eigen veiligheid en die van de mensen in de directe omgeving.

Kennis opdoen

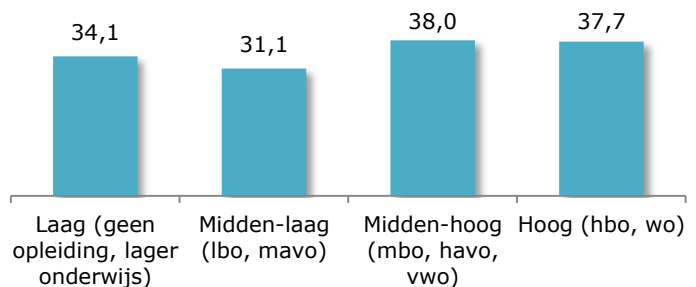
Van de totale onderzoeksgroep heeft 28,4% ooit informatie opgezocht over het risico in hun woonomgeving op de bevroegde incidenten. Meer mannen (32,4%) hebben informatie opgezocht dan vrouwen (25,3%). Daarnaast hebben minder respondenten onder de 35 jaar (24,3%) informatie opgezocht dan andere leeftijdsgroepen (29,1%). Bovendien hebben minder laag en midden-laag opgeleiden informatie opgezocht dan midden-hoog en hoog opgeleiden (zie *Figuur 6*).

Figuur 6: Percentage personen dat ooit informatie heeft opgezocht over het risico op incidenten in de woonomgeving naar opleidingsniveau

In vergelijking met informatie over het risico op incidenten in de woonomgeving hebben meer mensen uit de onderzoeksgroep ooit informatie opgezocht over wat te doen om gevolgen van incidenten te beperken (36,3% ten opzichte van 28,4%). Wederom hebben meer mannen (38,9%) informatie opgezocht dan vrouwen (34,3%). Daarnaast geldt eveneens dat minder respondenten onder de 35 jaar (31,6%) informatie hebben opgezocht dan andere leeftijdsgroepen (36,6%). Bovendien hebben wederom minder laag en midden-laag opgeleiden informatie opgezocht dan midden-hoog en hoog opgeleiden (zie *Figuur 7*).

Figuur 7: Percentage personen dat ooit informatie opgezocht heeft over wat te doen om de gevolgen van een of meerdere van eerdergenoemde gebeurtenissen te beperken naar opleidingsniveau

Opvallend is dat van de totale onderzoeksgroep bijna iedereen (ongeveer) weet hoe te handelen bij kleine verwondingen, tegen welke schade ze verzekerd zijn, wat te doen bij extreme hitte, welke informatiekanaal men kan raadplegen bij een noodsituatie en hoe men de gas-, water- en elektriciteitsvoorziening en/ of de ventilatiekanalen kan afsluiten of uitschakelen (zie *Figuur 8*). Gemiddeld antwoordt ongeveer de helft van de respondenten (43,0%) ongeveer te weten wat in de stelling aangekaart wordt. Bovendien weet een kwart van de respondenten niet hoe een computerhack voorkomen kan worden en of de woning gevestigd is in een risicogebied voor bedrijven met giftige stoffen.

Figuur 8: Percentage personen dat weet ...

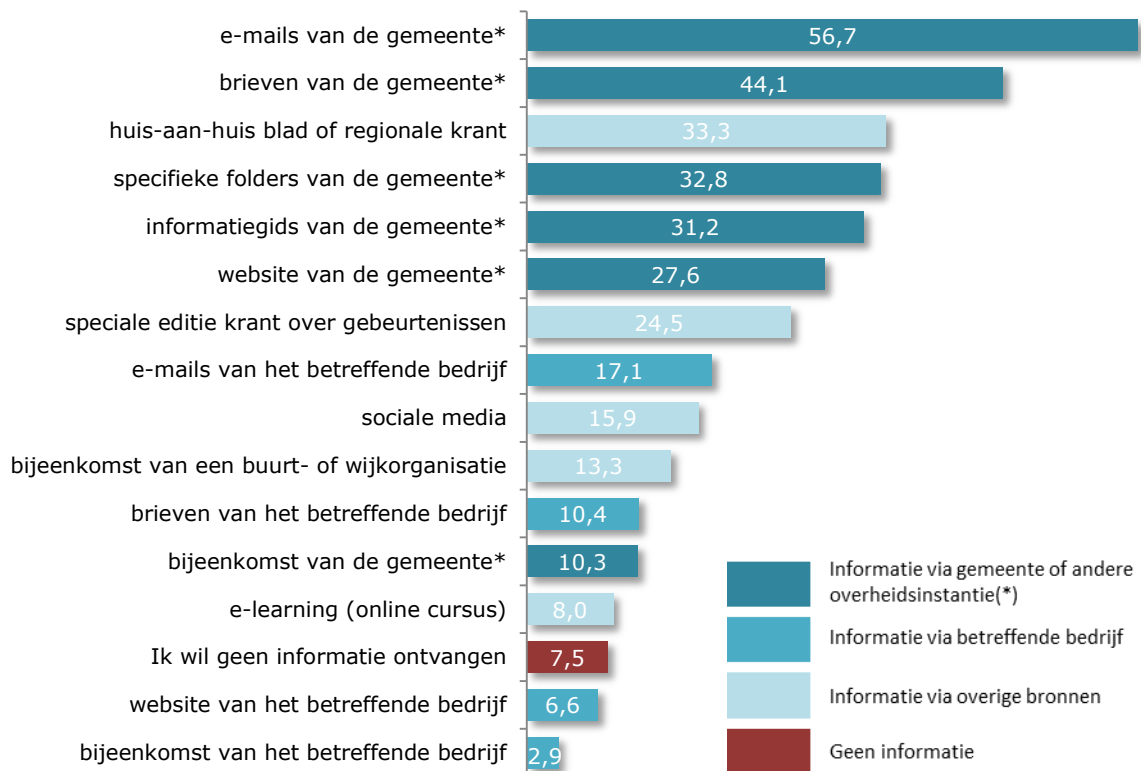
Van de onderzoeksgroep heeft het merendeel behoefte aan informatie over diverse thema's gerelateerd aan incidenten (zie Tabel 3). Meer mannen (65,6%) hebben behoefte aan informatie dan vrouwen (57,6%). Daarnaast hebben iets meer 50 tot 74-jarigen (65,3%) behoefte aan informatie dan personen jonger dan 50 jaar (55,7%) en personen ouder dan 75 jaar (57,7%). Bovendien neemt de interesse in informatie toe naar mate het opleidingsniveau stijgt. 53,5% van de laagopgeleiden heeft behoefte aan informatie tegenover 64,0% van de hoogopgeleiden.

Tabel 3: Percentage personen dat interesse heeft in informatie over ...

	% ja
... hoe groot de kans is op bepaalde gebeurtenissen in uw buurt	63,7
... waar u aanvullende informatie kunt vinden over de kans op bepaalde gebeurtenissen	60,5
... wat de mogelijke gevolgen zijn van een gebeurtenis voor uw gezondheid en bezittingen	61,1
... wat overheid en bedrijven doen om risico's van gebeurtenissen te beperken	52,3
... welke voorbereidingen u kunt treffen om de gevolgen van een gebeurtenis te beperken	68,1

Informatievoorziening over incidenten is mogelijk vanuit verschillende bronnen en via diverse kanalen. Mensen geven de voorkeur aan informatie vanuit de gemeente of andere (overheids-)instanties. Van de onderzoeksgroep geven de meeste mensen voorkeur aan e-mails van de gemeente of andere (overheids-)instanties (56,7%) en brieven van de gemeente of andere (overheids-)instanties (44,1%). Respondenten hebben, ongeacht de bron, minder behoefte aan bijeenkomsten en online cursus (zie Figuur 9). En 7,5% van de respondenten wil geen informatie ontvangen.

Figuur 9: Percentage personen dat informatie wil ontvangen via ...

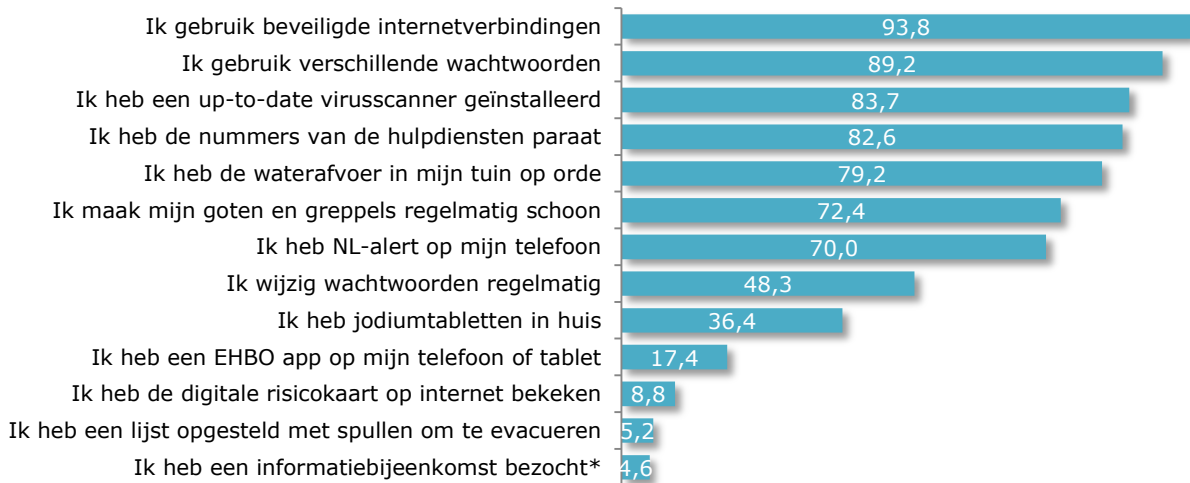
E-mails van de gemeente of andere (overheids-)instanties zijn populairder onder laagopgeleiden (73,0%) dan hoogopgeleiden (59,5%). Hetzelfde patroon geldt voor brieven van de gemeente of andere (overheids-)instanties; laag opgeleiden (51,4%) versus hoog opgeleiden (42,5%).

Praktische maatregelen treffen

Er zijn diverse voorzorgsmaatregelen die burgers kunnen nemen om bepaalde incidenten en de gevolgen van bepaalde incidenten te voorkomen. Van enkele belangrijke voorzorgsmaatregelen is aan respondenten gevraagd of zij deze al genomen hebben. Het overgrote deel van de onderzoeksgroep heeft belangrijke voorzorgsmaatregelen genomen om cybercrime te voorkomen en de schade ervan te beperken. Bijna alle respondenten gebruiken beveiligde internetverbindingen (93,8%), verschillende wachtwoorden (89,2%) en hebben een up-to-date virusscanner geïnstalleerd (83,7%). Echter, 51,7% wijzigt zijn/haar wachtwoorden niet regelmatig.

Daarnaast heeft ruim vier op de vijf respondenten de nummers van de hulpdiensten paraat voor het raadplegen van hulp. Minder dan 1 op de 5 respondenten heeft een EHBO app op de telefoon of tablet om te kunnen raadplegen voor hulp. Een volledig overzicht van het percentage deelnemers dat bepaalde voorzorgsmaatregelen heeft genomen staat in *Figuur 10*.

Figuur 10: Percentage personen dat (belangrijke) voorzorgsmaatregelen heeft genomen om bepaalde incidenten te voorkomen en gevolgen van incidenten te voorkomen of beperken.

*over wat ik moet doen om de gevolgen van een gebeurtenis te beperken

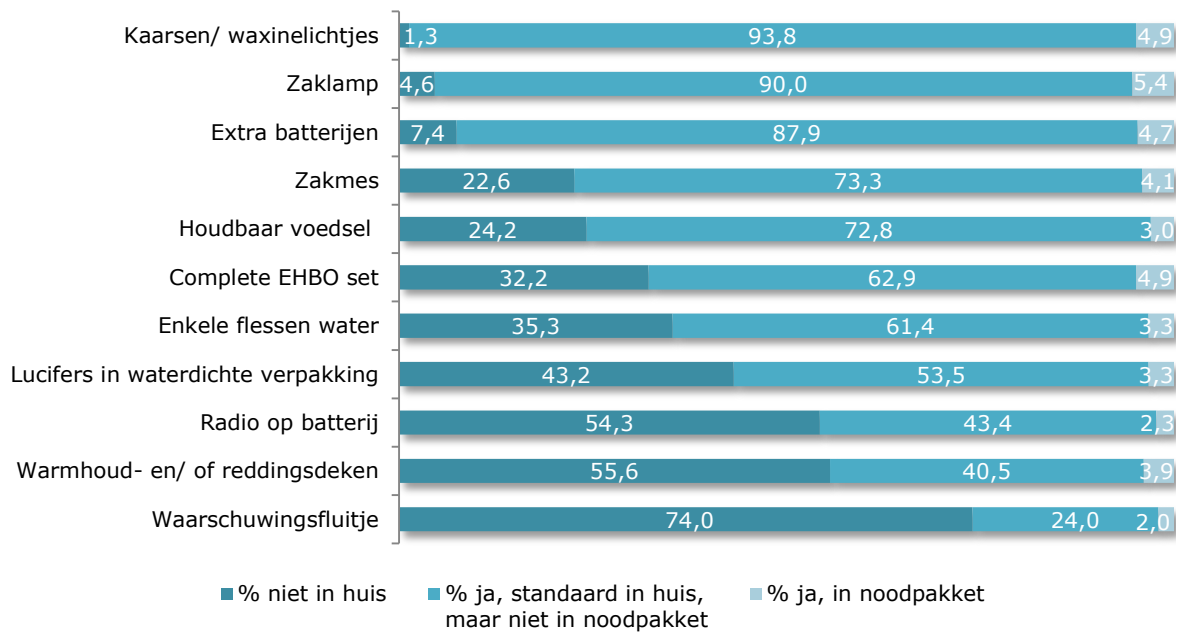
Opvallend is dat het percentage gebruikers van een NL-alert op de telefoon lager is bij de oudere leeftijdsgroepen. Van de respondenten onder de 35 jaar heeft 81,1% de NL-alert en van de personen boven de 75 jaar 41,1%. Bovendien hebben laag (52,6%) en midden-laag (63,0%) opgeleiden minder vaak een NL-alert op de telefoon dan midden-hoog (72,8%) en hoog opgeleiden (71,8%). Dezelfde patronen voor leeftijd en opleidingsniveau zijn zichtbaar voor het hebben van een EHBO app op de telefoon of tablet.

Met betrekking tot maatregelen rondom cybercrime valt op dat personen onder de 35 jaar (42,8%) en van 75 jaar en ouder (41,1%) minder regelmatig hun wachtwoorden wijzigen dan andere leeftijdscategorieën (gemiddeld 50,2%). Bovendien gebruiken personen van 75 jaar en ouder (82,9%) minder vaak verschillende wachtwoorden ten opzichte van andere leeftijdscategorieën (89,8%). Ook laagopgeleiden (76,3%) gebruiken minder vaak verschillende wachtwoorden dan andere opleidingsniveaus (89,3%).

Praktische zaken aanschaffen

Naast bovenstaande voorzorgsmaatregelen is het advies tevens om een noodpakket in huis te hebben. Een noodpakket bestaat uit enkele basisonderdelen en kan verder uitgebreid worden. Zoals te zien in *Figuur 11* bewaart een klein percentage van de respondenten onderdelen in een noodpakket. Echter hebben bijna alle respondenten wel kaarsen/ waxinelichtjes (93,8%), een zaklamp (90,0%) en extra batterijen in huis (87,9%). Houdbaar voedsel (72,8%) en flessen water (61,4%) heeft het merendeel van de respondenten in huis. Voor informatie en contact met de buitenwereld bij een incident heeft het merendeel van de respondenten geen radio op batterijen (54,2%) en/of een waarschuwingsfluitje (74,0%) in huis. Een volledig overzicht van het percentage personen dat (bepaalde) onderdelen van een noodpakket in huis heeft staat in *Figuur 11*.

Figuur 11: Percentage personen dat onderdelen van noodpakket in huis heeft

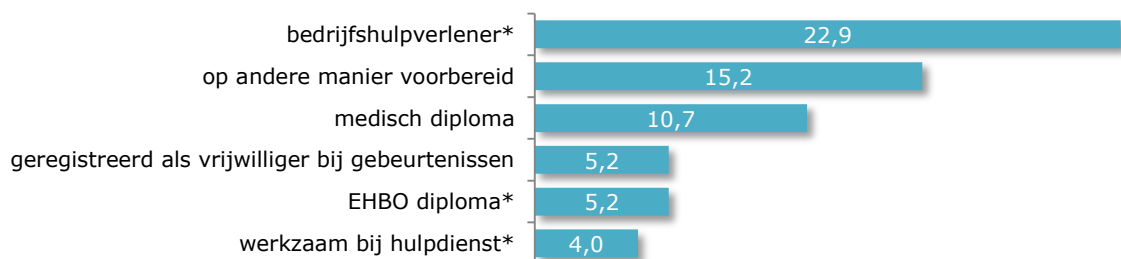

Afspraken maken eigen veiligheid en directe omgeving

Weten wat te doen bij het voordoen van een incident en weten hoe elkaar te kunnen helpen kan van grote meerwaarde zijn om de gevolgen van een incident te beperken.

Om bij het voordoen van een incident elkaar zo goed mogelijk te helpen is het een pré om beroepsmatig en/of als vrijwilliger getraind of in ieder geval voorbereid te zijn om te helpen. Van de onderzoeksgroep is twee vijfde beroepsmatig en/of als vrijwilliger voorbereid om te helpen bij incidenten (zie *Figuur 12*). Ongeveer een kwart (22,9%) van de totale onderzoeksgroep is bedrijfshulpverlener (geweest) en 10,7% heeft een medisch diploma. Daarnaast zijn binnen de onderzoeksgroep ruim 6 van 10 mensen (62,8%) niet beroepsmatig of als vrijwilliger voorbereid om te helpen bij incidenten. Ongeveer één derde van deze groep overweegt dit wel.

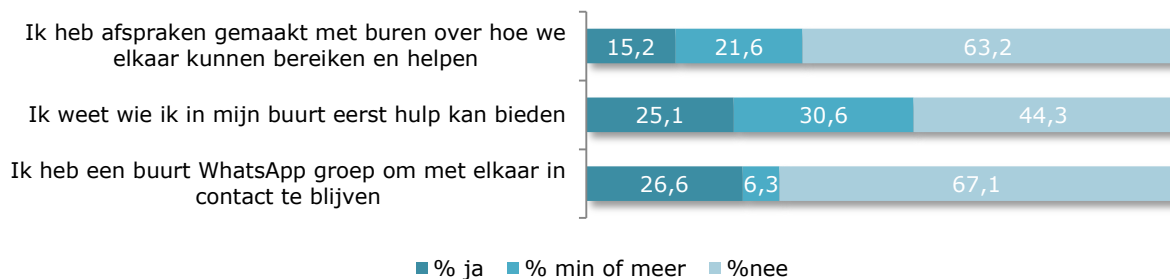
Figuur 12: Percentage dat beroepsmatig en/of als vrijwilliger voorbereid is om te helpen bij incidenten

*momenteel of in het verleden

Bij het voordoen van een incident kunnen de hulpdiensten niet iedereen directe hulp bieden. Daarom is het van belang dat mensen zichzelf en anderen in veiligheid kunnen brengen. Ongeveer één derde van de onderzoeksgroep heeft afspraken gemaakt met burens over hoe ze elkaar kunnen bereiken en helpen (zie *Figuur 13*). Tevens kan één derde van de onderzoeksgroep met elkaar in contact blijven via een buurt WhatsApp groep. Bovendien weet een krappe meerderheid (min of meer) wie in de buurt eerste hulp kan bieden.

Figuur 13: Percentage personen dat met betrekking tot hulp in de buurt aangeeft ...

Naar mate de leeftijd toeneemt, weten meer mensen wie in de buurt eerste hulp kan bieden. Onder de 35 jaar weet 21,4% dit tegenover 33,6% van de mensen van 75 jaar en ouder. Bovendien hebben mensen naar mate ze ouder worden vaker afspraken gemaakt met burens over hoe ze elkaar kunnen bereiken en helpen (zie *Tabel 4*). Ook naar mate het opleidingsniveau stijgt, neemt het percentage personen dat afspraken heeft gemaakt met burens toe (zie *Tabel 5*).

Tabel 4: Percentage personen dat aangeeft 'ik heb afspraken gemaakt met burens over hoe we elkaar kunnen bereiken en helpen' naar leeftijd

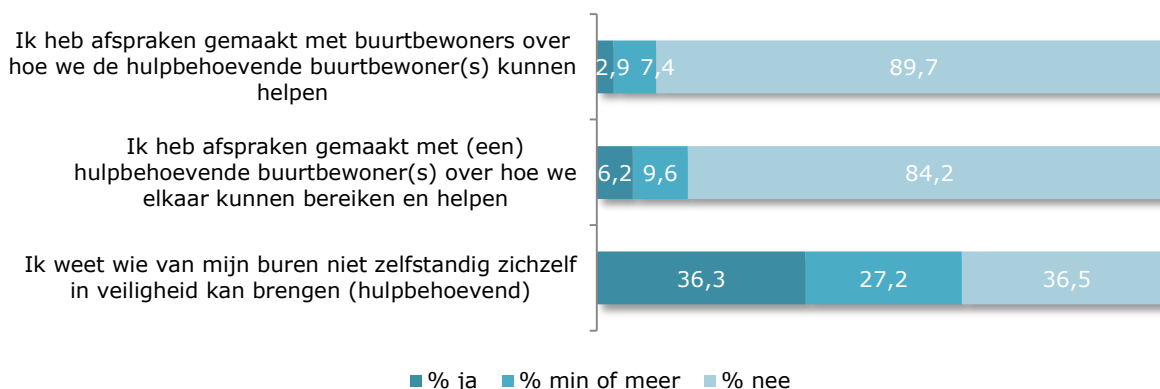
	% ja/min of meer
< 34 jaar	28,4
35 t/m 49 jaar	33,0
50 t/m 64 jaar	30,4
65 t/m 74 jaar	42,3
75 jaar en ouder	52,8

Tabel 5: Percentage personen dat aangeeft 'ik heb afspraken gemaakt met burens over hoe we elkaar kunnen bereiken en helpen' naar opleidingsniveau

	% ja/min of meer
Laag (geen opleiding, lager onderwijs)	48,6
Midden-laag (lbo, mavo)	42,8
Midden-hoog (mbo, havo, vwo)	36,6
Hoog (hbo, wo)	35,4

Een ruime meerderheid (63,8%) van de onderzoeksgroep weet (min of meer) wie in de buurt niet zelfstandig zichzelf in veiligheid kan brengen. Echter, 15,8% van de respondenten heeft afspraken gemaakt met (een) hulpbehoevende buurtbewoner(s) over hoe ze elkaar kunnen bereiken en helpen. En 10,3% heeft afspraken gemaakt met andere buurtbewoners over hoe ze de hulpbehoevende buurtbewoner(s) kunnen helpen bij een incident (zie *Figuur 14*).

Figuur 14: Percentage personen dat met betrekking tot hulp aan (een) hulpbehoevende buurtbewoner(s) aangeeft ...

Achtergrondkenmerken zoals geslacht en leeftijd hebben weinig tot geen invloed op bovenstaande aspecten rondom hulp aan (een) hulpbehoevende buurtbewoner(s). Er is echter een relatie met opleidingsniveau. Minder laagopgeleiden (56,8%) weten wie van de burens zichzelf niet zelfstandig in veiligheid kan brengen, dan andere opleidingsniveaus (72,5%) (zie Tabel 6Tabel 6).

Tabel 6: Percentage personen dat aangeeft 'ik weet wie van mijn burens niet zelfstandig zichzelf in veiligheid kan brengen'

	% ja/min of meer
Laag (geen opleiding, lager onderwijs)	56,8
Midden-laag (lbo, mavo)	76,7
Midden-hoog (mbo, havo, vwo)	74,1
Hoog (hbo, wo)	72,5

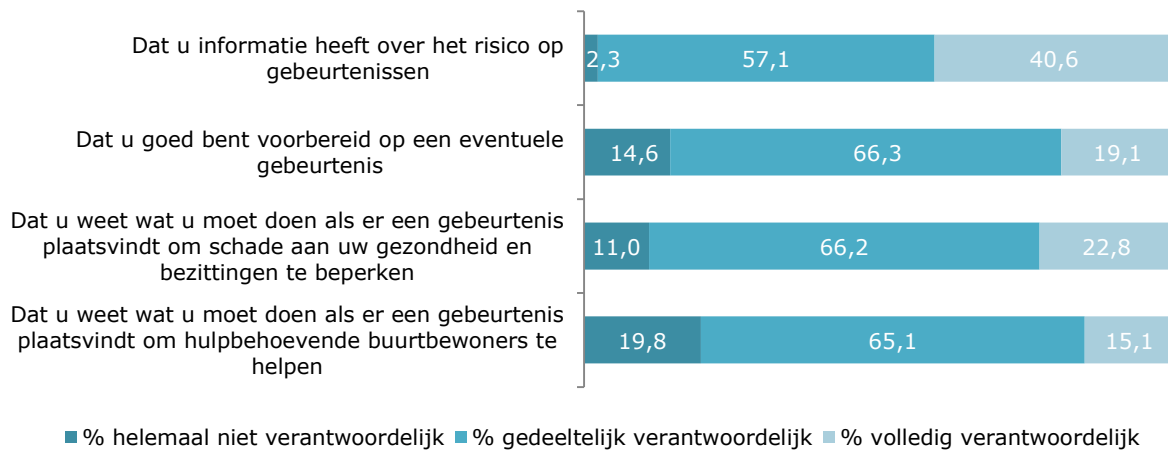
Visie op verantwoordelijkheden

Aan de onderzoeksgroep is gevraagd welke mening ze hebben over de verantwoordelijkheid rondom diverse thema's gerelateerd aan incidenten. In de volgende paragrafen gaan we in op de visie op de verantwoordelijk van de overheid en de visie op de eigen verantwoordelijkheid. Vervolgens maken we een vergelijking tussen beide visies.

Overheid

De overheid is volgens het merendeel van de onderzoeksgroep gedeeltelijk of volledig verantwoordelijk voor informatievoorziening rondom diverse thema's gerelateerd aan incidenten (zie *Figuur 15*), vooral met betrekking tot informatie over het risico op incidenten.

Figuur 15: Percentage personen dat de overheid (gedeeltelijk) verantwoordelijk vindt voor diverse thema's gerelateerd aan incidenten

Voor alle stellingen is er geen relatie met geslacht. Opvallend is dat naar mate de leeftijd toeneemt het percentage personen dat vindt dat de overheid gedeeltelijk verantwoordelijk is afneemt en het percentage dat de overheid volledig verantwoordelijk vindt toeneemt (zie ter illustratie *Tabel 7*, hetzelfde patroon geldt voor alle stellingen). Daarnaast valt op dat naar mate het opleidingsniveau toeneemt het percentage personen dat vindt dat de overheid gedeeltelijk verantwoordelijk is toeneemt en het percentage dat de overheid volledig verantwoordelijk vindt afneemt (zie ter illustratie *Tabel 8*, hetzelfde patroon geldt voor alle stellingen).

Tabel 7: Percentage personen dat overheid (gedeeltelijk) verantwoordelijk vindt voor 'dat u informatie heeft over het risico op gebeurtenissen' naar leeftijd

	gedeeltelijk*	volledig*
< 34 jaar	63,9%	34,6%
35 t/m 49 jaar	63,8%	34,4%
50 t/m 64 jaar	58,5%	40,0%
65 t/m 74 jaar	51,2%	46,5%
75 jaar en ouder	46,5%	46,5%

*verantwoordelijk

Tabel 8: Percentage personen dat overheid (gedeeltelijk) verantwoordelijk vindt voor 'dat u informatie heeft over het risico op gebeurtenissen' naar opleidingsniveau

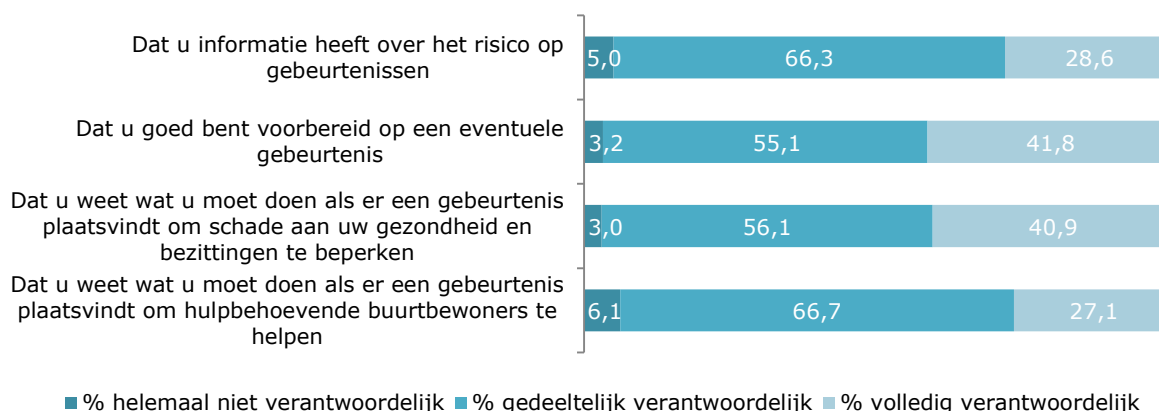
	gedeeltelijk*	volledig*
Laag	40,5	54,1
Midden-laag	50,1	46,9
Midden-hoog	56,7	41,1
Hoog	61,2	36,8

*verantwoordelijk

Eigen verantwoordelijkheid

Naast verantwoordelijkheid van de overheid vinden bijna alle respondenten ook dat zijzelf gedeeltelijk of volledig verantwoordelijk zijn voor het verzamelen van informatie rondom diverse thema's gerelateerd aan incidenten (zie *Figuur 16*).

Figuur 16: Percentage personen dat zichzelf (gedeeltelijk) verantwoordelijk vindt voor diverse thema's gerelateerd aan incidenten

Wederom is er voor alle stellingen geen relatie met geslacht. Ook de relatie met leeftijd is minder sterk als rondom de verantwoordelijkheid van de overheid. Desondanks is er alsnog een lichte afname in het percentage personen dat vindt dat men zelf gedeeltelijk verantwoordelijk is naar mate de leeftijd toeneemt (zie ter illustratie *Tabel 9*, hetzelfde patroon geldt voor alle stellingen). Daarnaast valt, net als bij de verantwoordelijkheid van de overheid, op dat naar mate het opleidingsniveau toeneemt het percentage personen dat vindt dat ze zelf gedeeltelijk verantwoordelijk is toeneemt en het percentage dat zichzelf volledig verantwoordelijk vindt afneemt (zie ter illustratie *Tabel 10*, hetzelfde patroon geldt voor alle stellingen).

Tabel 9: Percentage personen dat zichzelf (gedeeltelijk) verantwoordelijk vindt voor 'dat u informatie heeft over het risico op gebeurtenissen' naar leeftijd

	gedeeltelijk*	volledig*
< 34 jaar	70,5%	25,0%
35 t/m 49 jaar	66,0%	30,7%
50 t/m 64 jaar	65,2%	30,3%
65 t/m 74 jaar	67,2%	27,4%
75 jaar en ouder	61,7%	27,7%

*verantwoordelijk

Tabel 10: Percentage personen dat zichzelf (gedeeltelijk) verantwoordelijk vindt voor 'dat u informatie heeft over het risico op gebeurtenissen' naar opleidingsniveau

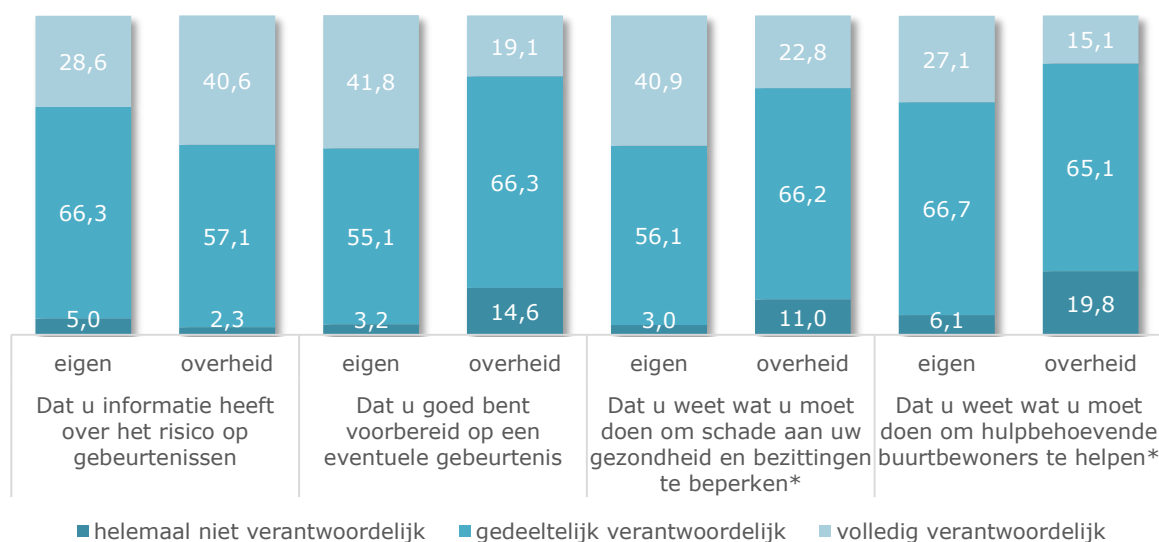
	gedeeltelijk*	volledig*
Laag	75,0%	13,9%
Midden-laag	67,6%	25,1%
Midden-hoog	66,6%	27,6%
Hoog	65,4%	31,3%

*verantwoordelijk

Gedeelde verantwoordelijkheid

Opvallend is dat bij alle stellingen een meerderheid van de onderzoeksgroep zichzelf en de overheid gedeeltelijk verantwoordelijk acht. Daarnaast zijn er voor iedere stelling weinig mensen die zichzelf helemaal niet verantwoordelijk achten. Over het algemeen achten mensen zichzelf meer verantwoordelijk dan de overheid. Alleen met betrekking tot de stelling 'dat u informatie heeft over het risico op gebeurtenissen' vinden meer mensen dat de overheid volledig verantwoordelijk is, dan dat mensen vinden dat zijzelf volledig verantwoordelijk zijn. Bij de overige stellingen vinden meer mensen zichzelf volledig verantwoordelijk en meer mensen de overheid helemaal niet verantwoordelijk (zie *Figuur 17*).

Figuur 17: Vergelijking percentage personen dat zichzelf en/of de overheid (gedeeltelijk) verantwoordelijk vindt

*als er een gebeurtenis plaatsvindt

Conclusies

Dit onderzoek is gehouden om het burgerperspectief op de impact van en de voorzorgsmaatregelen op incidenten te bepalen, om dat vervolgens te kunnen leggen naast het professionele perspectief van de partners in de VRMWB. De onderzoeksgroep bestond uit leden van het GGD burgerpanel Midden- en West-Brabant. Op basis van demografische achtergrondkenmerken is bekend dat dit panel in grote lijnen een weerspiegeling is van de volwassen bevolking in de regio Midden- en West-Brabant. In de interpretatie moeten we er echter rekening mee houden dat sommige groepen ondervertegenwoordigd zijn (zoals 19 t/m 34-jarigen en 50 t/m 64-jarigen, mensen geboren in een ander land dan Nederland, mensen woonachtig in de twee grootste steden) en anderen oververtegenwoordigd (64 t/m 74-jarigen, enkele kleine gemeenten). Uit het onderzoek is gebleken dat hoe ouder de leeftijdsgroep, hoe meer mensen zich zorgen maken over het voordoen van incidenten en de gevolgen ervan. Aangezien ouderen oververtegenwoordigd zijn in het panel en jongeren ondervertegenwoordigd, zullen de zorgen in werkelijkheid naar verwachting kleiner zijn dan we in dit onderzoek gevonden hebben. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat meer mensen zich zorgen maken over het voordoen van een incident wanneer ze het betreffende incident in het (recente) verleden meegemaakt hebben. Mogelijk was deze groep mensen ook eerder geneigd om mee te doen aan de panelvraag over het thema incidenten, waardoor er in werkelijkheid mogelijk minder zorgen zijn over het voordoen van een incident dan in dit onderzoek gevonden. Bovendien is de veronderstelling dat de onderzoeksgroep een bovenmatige interesse heeft in gezondheidsthema's en een actieve grondhouding heeft, omdat de groep gevormd is na het invullen van de gezondheidsmonitor met de vraag of men vaker mee wil doen aan onderzoeken over gezondheid gerelateerde onderwerpen. De verwachting is dat deze factoren de visie van de onderzoeksgroep beïnvloeden. De veronderstelling is dat de onderzoeksgroep mogelijk beter voorbereid is op incidenten dan de algemene bevolking en haar eigen verantwoordelijkheid hoger acht.

Met deze opmerkingen in het achterhoofd geven we nu per vraag de conclusies. De eerst vraag was: "in welke mate en hoe beleven panelleden de impact van incidenten op de gezondheid en veiligheid?" Uit het onderzoek blijkt dat zorgen over het voordoen van incidenten en de gevolgen ervan breed leven onder de onderzoeksgroep. Afhankelijk van het type incident maakt een kwart tot ruim de helft van de onderzoeksgroep zich soms of vaak zorgen. Van de onderzochte incidenten maakt het grootste deel van de onderzoeksgroep zich zorgen over cybercrime: ruim de helft maakt zich hier zorgen over, waarvan bijna 1 op de 10 panelleden zich hierover vaak zorgen maakt. Daarna volgen zorgen over een storm of een windhoos en over uitval van communicatie voorzieningen bijvoorbeeld internet en telefonie. Wanneer mensen in het (recente) verleden een type incident meegemaakt hebben, neemt het percentage mensen dat zich zorgen maakt toe. De grootste groep panelleden maakt zich zorgen over gezondheidsproblemen ten gevolge van incidenten. Ook maakt meer dan de helft van de onderzoeksgroep zich (soms) zorgen over schade aan de woning of andere persoonlijke eigendommen door een incident. Geconcludeerd kan worden dat over de gehele linie van gemeenten in Midden- en West-Brabant en in het bijzonder voor gemeenten waar (recent) een incident heeft plaatsgevonden, de mate van voorkomen van zorgen onder de respondenten aanzienlijk is.

De tweede vraag was: "in welke mate nemen panelleden maatregelen ter beperking van de impact van incidenten?" De helft tot twee derde van de onderzoeksgroep heeft interesse in informatie over de impact van en de voorzorgsmaatregelen op incidenten. Als we specifiek kijken naar of respondenten daadwerkelijk informatie hebben opgezocht over het beperken van de gevolgen van incidenten, dan blijkt ongeveer één derde dit ooit te hebben gedaan. Opvallend is dat bijna alle panelleden aangeven (ongeveer) te weten hoe ze bepaalde belangrijke maatregelen moeten nemen om de gevolgen van een incident te beperken. Tegelijkertijd geeft bijna iedereen aan behoefte te hebben aan (extra) informatie over het risico op incidenten en het beperken van gevolgen. De meeste panelleden geven de voorkeur aan informatie per mail of brief van de gemeente of een andere overheidsinstantie. Hiermee is de deelvraag beantwoord: "in hoeverre hebben de panelleden behoefte aan informatie over het beperken van de impact van incidenten?". Naast kennis opdoen over incidenten was ook de vraag of de panelleden al diverse voorzorgsmaatregelen genomen hebben om bepaalde incidenten te voorkomen of de gevolgen ervan te beperken. Het overgrote deel van de onderzoeksgroep heeft meerdere voorzorgsmaatregelen genomen om een veilige internetomgeving voor zichzelf te creëren en de schade door cybercrime te beperken. In geval van nood is het overgrote deel van de onderzoeksgroep echter niet of slechts beperkt voorbereid op evacuatie of verblijf in huis gedurende drie dagen. Het ontbreekt bij een groot deel van de onderzoeksgroep o.a. aan een radio op batterijen, een warmhouddeken en/of een waarschuwingsfluitje.

Aangezien de hulpdiensten bij een grootschalig incident zo druk bezet zijn dat zij niet in staat zijn om de meeste mensen direct persoonlijk van dienst te zijn, is het belangrijk dat mensen zichzelf en anderen in veiligheid kunnen brengen. Bijna twee derde van de onderzoeksgroep blijkt niet beroepsmatig of als vrijwilliger voorbereid om te helpen bij een incident. Ook twee derde van de onderzoeksgroep heeft geen afspraken met burens over hoe ze elkaar kunnen bereiken en helpen. Naar mate de leeftijd of het opleidingsniveau toeneemt, hebben meer mensen deze afspraken wel gemaakt. Daarnaast is bekendheid over hulpbehoevende mensen in de buurt beperkt en zijn afspraken over hulp aan deze groep in de buurt nog schaarser. Daaruit kan geconcludeerd worden dat er op de sub-vraag: "in welke mate zijn de panelleden voorbereid om zichzelf en hun directe omgeving in veiligheid te brengen bij een incident?" nog veel verbeteringen te bereiken zijn.

Tot slot was de vraag: "wat is de mening van panelleden over de eigen rol bij het nemen van voorzorgsmaatregelen voor veiligheids- en gezondheidsrisico's ten gevolge van incidenten afgezet tegen de rol van de overheid?" De onderzoeksgroep ziet nadrukkelijk een rol voor zichzelf en daarnaast ook voor de overheid in het nemen van voorzorgsmaatregelen. Leeftijd en opleidingsniveau hebben een sterke invloed op de verantwoordelijkheidsbeleving van de onderzoeksgroep.

De resultaten uit dit onderzoek kunnen benut worden bij verdere prioritering van risico's en acties om incidenten waar mogelijk te voorkomen of in ieder geval van een incident handelingsperspectief te geven aan burgers. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat er nog voldoende verbetering mogelijk is in de voorbereiding van burgers op incidenten.

Dankwoord

Wij danken de panelleden hartelijk voor hun deelname aan dit onderzoek. Zonder hen hadden we dit onderzoek niet uit kunnen voeren.

Daarnaast dank aan Anne Meerdink van de GGD West-Brabant en Linda van Tilburg van GGD Hart voor Brabant voor het verzorgen van de mailing naar het GGD panel. En aan Karin de Vries voor het verzorgen de vragenlijst in Survalyzer. Ook dank aan onze experts Ineke Welschen, Daan van Eeden, Marieke van Wijk, Jacinta Jansing en Nancy Oberije voor hun advies bij de opzet van het onderzoek en aan onze testpersonen. Ten slotte dank aan Ike Kroesbergen van de GGD West-Brabant voor al haar ondersteuning bij de ontwikkeling, uitvoering en rapportage.

Geke van Dick,
GGD West-Brabant

Literatuur

- Actorion Communicatie. (2010). *Brabant beoordeelt risicocommunicatie. Rapport publieksonderzoek risicobeleving, informatiebehoefte en –beoordeling*. Geraadpleegd van <http://docplayer.nl/50612803-Brabant-beoordeelt-risicocommunicatie.html>.
- Adviesgroep SAVE. (2015). *Regionaal Risicoprofiel 2015-2019 Veiligheidsregio Midden- en West Brabant*. Geraadpleegd van <https://www.veiligheidsregiomwb.nl/Wat-kun-jij-doen/Risicos-in-de-regio>.
- Adviesgroep SAVE. (2015). *Regionaal Risicoprofiel 2015-2019 Veiligheidsregio Midden- en West Brabant – Bijlagenrapport*. Geraadpleegd van https://www.veiligheidsregiomwb.nl/Zoekresultaten?s=regionaal_risicoprofiel.
- Adviesgroep SAVE. (2014). *Belevingsonderzoek Spoorzone Roosendaal-Halderberge-Moerdijk*. Intern document.
- Horsten, M. & Toma, A. (2015). *Zelfredzaamheid bewoners Stationsbuurt Roosendaal*. GHOR Midden- en West-Brabant. Intern document.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2012). *Nieuwe perspectieven bij het omgaan met risico's en verantwoordelijkheden*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2012/12/06/nieuwe-perspectieven-bij-het-omgaan-met-risico-s-en-verantwoordelijkheden>.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2014). *Kennisdocument Burgers over Risico's en Incidenten*. Geraadpleegd van <http://www.burgemeesters.nl/files/File/Crisisbeheersing/docs/20070807.pdf>.
- Ministerie van Economische Zaken, Regio Twente hulpverleningsdienst, & Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties. (2016). *Aandachtspunten bij langdurige stroomuitval*. Geraadpleegd van <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/254146/12c-kennisdocument-burgers-over-risicos-en-incidenten.pdf>.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (z.j.). *Bent u voorbereid op uitval van elektriciteit of ICT?*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2010/12/14/brochure-bent-u-voorbereid-op-uitval-van-elektriciteit-en-ict>.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2016). *Veiligheidsmonitor 2016*. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2017/09/veiligheidsmonitor-2016>.
- PON. (2014). *Resultaten Brabantpanel-onderzoek; Risicobeleving van Brabanders*. Intern document.
- RCM-Advies/ Experian. (2010). *Een veilige wijk, een veilig gevoel?* Geraadpleegd van https://hetccv.nl/fileadmin/Bestanden/Onderwerpen/Veiligheidsbeleving/veilige_wijk_veilig_gevoel.pdf.
- TNS Nipo. (2012). *Burgers over risico's en verantwoordelijkheden*. Geraadpleegd van <http://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2013/5/TNS-NIPO-Overall-rapportage-RRR-BZK.pdf>.
- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant. (2017). *Strategische agenda*. Intern document.

Bijlage

	Onderzoeksgroep (#)	Onderzoeksgroep (%)	Inwoners MWB 19+*
Geslacht			
Vrouw	1859	56,8%	50,7%
Leeftijd in 5 categorieën			
19 t/m 34 jaar	415	12,7%	24,4%
35 t/m 49 jaar	884	27,0%	24,7%
50 t/m 64 jaar	633	19,3%	26,5%
65 t/m 74 jaar	1036	31,7%	14,3%
75 jaar en ouder	305	9,3%	10,1%
Hoogst voltooide opleiding			
Laag (geen opleiding, lager onderwijs)	45	1,4%	
Midden-laag (lbo, mavo)	714	21,8%	
Midden-hoog (mbo, havo, vwo)	1055	32,2%	
Hoog (hbo, wo)	1455	44,5%	
Geboorteland			
Nederland	3151	96,3%	80,8%
Ander Westers land	84	2,6%	9,6%
Niet Westers land	37	1,1%	8,0%
Huishoudsamenstelling**			
Ik woon met een partner	2630	80,5%	
Ik woon met kind(eren) jonger dan 4 jaar	445	13,6%	
Ik woon met kind(eren) van 4 tot 12 jaar	445	13,6%	
Ik woon met kind(eren) van 12 tot 18 jaar	400	12,2%	
Ik woon met kind(eren) van 18 jaar en ouder	265	8,1%	
Ik woon met ouder(s)	57	1,7%	
Ik woon met andere volwassene(n)	33	1,0%	
Ik woon niet samen, heb duurzame relatie	53	1,6%	
Ik woon alleen	53	1,6%	19,8%
Woongemeente			
Aalburg	78	2,4%	1,1%
Alphen-Chaam	95	2,9%	0,9%
Baarle-Nassau	49	1,5%	0,6%
Bergen op Zoom	194	6,0%	6,0%
Breda	399	12,2%	16,5%
Dongen	58	1,8%	2,3%
Drimmelen	119	3,7%	2,5%
Etten-Leur	123	3,8%	3,9%

Geertruidenberg	110	3,4%	1,9%
Gilze en Rijen	62	1,9%	2,4%
Goirle	76	2,3%	2,1%
Halderberge	120	3,7%	2,7%
Heusden	67	2,1%	5,1%
Hilvarenbeek	66	2,0%	1,4%
Loon op Zand	51	1,6%	2,1%
Moerdijk	124	3,8%	3,3%
Oisterwijk	70	2,1%	2,4%
Oosterhout	189	5,8%	5,0%
Roosendaal	271	8,3%	7,0%
Rucphen	89	2,7%	2,1%
Steenbergen	85	2,6%	2,2%
Tilburg	308	9,5%	19,5%
Waalwijk	54	1,7%	4,3%
Werkendam	110	3,4%	2,4%
Woensdrecht	110	3,4%	2,0%
Woudrichem	97	3,0%	1,3%
Zundert	85	2,6%	2,0%
Beroepsmatig of als vrijwilliger voorbereid op incidenten			
Is/was bedrijfshulpverlener	682	22,9%	
Werk(te) bij een hulpdienst	120	4,0%	
Heeft medisch diploma	317	10,7%	
Heeft EHBO cursus afgerond	156	5,2%	
Geregistreerd als vrijwilliger bij incidenten	156	5,2%	
Andere manier beroepsmatig of vrijwillig voorbereid	451	15,2%	
Niet beroepsmatig of vrijwillig voorbereid, maar overweegt dit wel	554	18,6%	
Niet beroepsmatig of vrijwillig voorbereid en overweegt dit ook niet	1314	44,2%	

* CBS (2017). N= 875246

**Leeftijd vanaf 20 jaar, CBS (2016). N=856394